

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Ректор
Хмельницького університету
управління та права
імені Леоніда Юзькова

Олег ОМЕЛЬЧУК

«20» червня 2025 р.

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення
результатів дисертаційного дослідження
ЛЮКЛЯН МАРІАННИ БОГДАНІВНИ
на тему: «Соціокультурний вимір мотивації правової діяльності:
філософсько-правовий дискурс», поданого на здобуття ступеня доктора
філософії зі спеціальності 081 Право галузі знань 08 Право,
затвердженої вченою радою
Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова
від «25» жовтня 2023 року (протокол № 5)

ВИТЯГ

з протоколу засідання фахового семінару теорії та історії держави і права
Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова
від «20» червня 2025 року

ПРИСУТНІ:

Місінкевич Л. Л., завідувач кафедри теорії та історії держави і права,
доктор історичних наук, професор (*головуючий на засіданні*); Вовк В. М.,
професор кафедри теорії та історії держави і права, доктор юридичних наук,
професор; Савенко В. В., професор кафедри теорії та історії держави і права,
доктор юридичних наук, професор; Стеньгач Н. О., професор кафедри теорії
та історії держави і права, кандидат історичних наук, доцент; Галус О. О.,
завідувач кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права,
кандидат юридичних наук, доцент; Самсін І. Л., професор кафедри
конституційного, адміністративного та фінансового права, доктор
юридичних наук, професор; Литвиненко І. Л., доцент кафедри
конституційного, адміністративного та фінансового права, кандидат
юридичних наук, доцент; Лозінська С. В., завідувач кафедри міжнародного та
європейського права, кандидат юридичних наук, доцент; Черняк О. Ю.,
професор кафедри міжнародного та європейського права, кандидат

юридичних наук, професор; Кожевникова В. О., професор кафедри міжнародного та європейського права, доктор юридичних наук, доцент; Щепанський Е. В., завідувач кафедри публічного управління та адміністрування, доктор наук з державного управління, професор; Копанчук В. О., професор кафедри публічного управління та адміністрування, доктор наук з державного управління, доцент; Шевчук І. В., професор кафедри публічного управління та адміністрування, доктор наук з державного управління, доцент.

Запрошені для участі у засіданні кафедри теорії та історії держави і права з правом вирішального голосу: Омельчук О. М., ректор університету, доктор юридичних наук, професор; Налуцишин В. В., професор кафедри кримінального права та процесу, доктор юридичних наук, професор; Гринько С.Д., завідувач кафедри цивільного права та процесу, доктор юридичних наук, професор.

З присутніх – 7 докторів юридичних наук та 3 кандидати юридичних наук – фахівців за профілем поданої на розгляд дисертації.

ПОРЯДОК ДЕННИЙ:

Обговорення дисертаційного дослідження аспірантки Хмельницького університету управління та права імені ЛЮКЛЯН Маріанни Богданівни на тему: «Соціокультурний вимір мотивації правової діяльності: філософсько-правовий дискурс», виконаного в Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова та поданого на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право у галузі знань 08 Право, щодо рекомендації до розгляду та захисту в разовій спеціалізованій вченій раді.

СЛУХАЛИ:

завідувача кафедри теорії та історії держави і права, доктора історичних наук, професора Місінкевича Л. Л., який повідомив присутніх про те, що Люклян Маріанна Богданівна 1989 року народження, у 2011 році закінчила Національний університет «Одеська юридична академія», спеціальність «правознавство», кваліфікація – магістр права. З 2017 року працює в Управлінні державної міграційної служби України в Івано-Франківській області. З 2022 року є аспіранткою кафедри теорії та історії держави і права Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова.

Тема дисертаційного дослідження «Соціокультурний вимір мотивації правової діяльності: філософсько-правовий дискурс», була затверджена вченою радою Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова 25 жовтня 2023 року (протокол № 5).

Науковий керівник – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри теорії та історії держави і права Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова ВОВК Вікторія Миколаївна.

Дисертацію виконано відповідно до Стратегії національної безпеки України, затвердженої Указом Президента України від 14.09.2020 № 392/2020, Національної стратегії у сфері прав людини, затвердженої Указом Президента України від 24.03.2021 № 119/2021, Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року, затверджених Указом Президента України від 30.09.2019 № 722/2019, Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021-2026 роки, затвердженої Указом Президента України від 07.09.2021 № 487/2021, Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України (далі – КМУ) від 05.08.2020 № 695, а також Плану заходів на 2021-2023 роки з її реалізації, затвердженого розпорядженням КМУ від 12.05.2021 № 497-р, Концепції оптимізації системи центральних органів виконавчої влади, затвердженої розпорядженням КМУ від 27.12.2017 № 1013-р, Стратегії реформування державного управління України на 2022-2025 роки, а також Плану заходів з її реалізації, затверджених розпорядженням КМУ від 21.07.2021 № 831-р, Пріоритетних напрямків фундаментальних та прикладних наукових досліджень у галузі права, затверджених постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 26.03.2021 № 12-21, на виконання програми досліджень Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова «Управлінські та правові засади забезпечення сталого розвитку України як європейської держави» (номер державної реєстрації 0108U008927).

СЛУХАЛИ:

Доповідь аспірантки Люклян М. Б., яка зазначила, що актуальність теми дослідження зумовлена низкою фундаментальних і прикладних чинників, що стосуються сучасного стану правової системи, трансформацій суспільства, ціннісної переорієнтації громадян та потреби в глибшому розумінні внутрішньої мотивації до правової поведінки. Українське суспільство наразі переживає унікальний період історичного зламу, зумовлений тривалими трансформаціями – від пострадянської модернізації до нинішнього опору повномасштабному вторгненню росії. Звісно, ці процеси супроводжуються руйнуванням застарілих моделей державного управління, зростанням ролі громадянського суспільства, деколонізаційними ініціативами, піднесенням патріотичної свідомості тощо. Відтак простежується потреба у відновленні довіри до права та справедливості, особливо у питаннях правосуддя, соціального захисту, дотримання прав людини. Проте, без внутрішньої мотивації громадян дотримуватися закону, брати участь у правовому житті країни, зміни не матимуть фундаменту. Саме соціокультурний вимір – національні традиції, ментальність, релігійно-етичні норми, суспільний світогляд – є джерелом глибинної мотивації до правової активності.

Безперечно, якщо говорити традиційно, то мотиви правової поведінки аналізувалися у межах юридичної науки як наслідок зовнішнього впливу – норм, санкцій, обмежень. Проте таке бачення не дає змоги досягнути внутрішні, світоглядні та ціннісні підстави правової дії. Тому, філософсько-правовий підхід дозволяє звернутися до глибинної мотивації – віри у справедливість, усвідомлення обов'язку, почуття гідності, честі, гуманістичних ідеалів. Він також враховує онтологічні та аксіологічні підвалини права, де право постає не лише як інструмент контролю, а як вираження духовності народу, його культури, уявлень про порядок, гармонію, свободу. Таким чином, дослідження набуває міждисциплінарного характеру, що дає змогу подолати редукціонізм юридичного мислення і створити цілісну модель правової мотивації.

Молоде покоління формується в умовах інформаційної перенасиченості, ерозії авторитетів, швидких змін. З цієї причини традиційні інструменти правового виховання (лекції, застереження, каральна риторика) часто втрачають ефективність. Натомість на перший план виходить мотиваційно-ціннісний підхід, що ґрунтується на самосвідомості, культурній ідентичності, усвідомленому виборі. Вивчення соціокультурних чинників мотивації дозволяє розробити нові стратегії освітнього впливу, у яких поєднується знання з емоційним залученням, правовим досвідом з національними цінностями. Це відкриває перспективи для трансформації правової освіти в Україні у напрямку розвитку критичного мислення, моральної відповідальності та духовної зрілості.

Мета дисертаційної роботи полягає в дослідженні соціокультурного виміру мотивації правової діяльності в межах філософсько-правового дискурсу.

Адже реалізація принципів правової держави передбачає не лише якісне законодавство, а й наявність високого рівня правосвідомості, готовності громадян дотримуватись норм не через страх перед покаранням, а через внутрішню переконаність у їхній цінності. У контексті сучасної України важливо не лише боротися з правовим нігілізмом, а й створювати позитивні соціальні механізми мотивації, що ґрунтуються на культурі довіри, солідарності, взаємної відповідальності. З огляду на численні приклади правового активізму – від волонтерського руху до ініціатив захисту прав переселенців, військових, жертв окупації – зростає актуальність вивчення соціокультурних першоджерел правової активності як прояву етичного вибору й патріотизму.

Поступова переорієнтація правової науки на **антропоцентризм** (людиноцентричну парадигму) обумовлює необхідність врахування індивідуального досвіду, почуттів, переконань у процесі правотворення та правозастосування. Людина більше не сприймається лише як об'єкт нормування, а як **активний суб'єкт права, носій гідності та свободи**, що діє з огляду на морально-ціннісні підстави. У цьому сенсі культурні контексти стають **моделлю внутрішньої правової мотивації**, що походить не згори, а

знизу – з глибини суспільного світогляду. Відтак, вивчення цих традицій у межах філософсько-правового дискурсу набуває не лише наукового, а й практичного значення.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертація є першим в українській науковій літературі комплексним дослідженням, у якому концептуалізовано сучасні теоретико-прикладні перспективи філософсько-правового дискурсу щодо соціокультурного виміру мотивації правової діяльності.

За результатами проведеного дослідження сформульовано та обґрунтовано низку нових наукових положень та висновків, запропонованих особисто здобувачем. Основні з них такі:

уперше:

- включено у філософсько-правовий дискурс мотивацію правової діяльності як його частину, а методологічний плюралізм обґрунтований як його основа;

- розкриваючи зміст ціннісного дискурсу мотивації правової діяльності визначено її як систему умов і виправдань, яким підпорядковуються вчинки і відносини особи та суспільства у правовій сфері. Мотивація – це процес, який викликає, спрямовує і підтримує певну поведінку людей для досягнення конкретних цілей. Цей процес відбувається, коли виконуються дві умови: мета до якої прагне досягнути людина є корисною; ймовірність досягнення мети є більшою за нуль;

- стверджується про те, що феноменологічний зміст суб'єкта правової діяльності розкривається у його здатності до її раціоналізації, оскільки саме через раціоналізацію він здатний проявити свою замість, унікальність як суб'єкта та потенційного об'єкта правової діяльності;

- обґрунтовано мотивацію абітурієнта до вибору здобуття юридичної освіти на основі мотиваційної акмеології і дано визначення акме юриста, яке можна охарактеризувати як професіоналізм зрілої особистості, оскільки це поняття включає досягнення найвищого рівня професійної компетентності, етичної зрілості, автентичності та майстерності в інтерпретації права;

- розглянута регулятивна сила мотивації у плануванні кар'єри і професійного розвитку юриста, виділивши поняття «стратегіальність» як її концептуальну основу.

удосконалено:

- детермінанти мотивації суб'єктів правової діяльності та їх вплив на формування мотивації у різних видах правової діяльності (правотворчість, правозастосування, правоохоронна діяльність);

- визначення параметрів соціокультурного впливу на мотивацію правової діяльності в умовах глобалізації, зокрема, взаємозв'язку між нормативними, культурними та соціальними детермінантами мотивації правової діяльності, з урахуванням впливу глобальних тенденцій та технологічного розвитку;

– розуміння того, що мотивація є тією рушійною силою, яка впливає на становлення особистості як професіонала, на правову діяльність, на вдосконалення та розвиток, спрямовує процес та визначає результат діяльності, вибір моделей і стилів поведінки, сприяє професійному зростанню;

– розуміння того, що правова діяльність є одним із видів комунікативної діяльності, постає як один з типів соціальної діяльності і виступає субстанцією для правої системи, адже спрямована на задоволення потреб суб'єктів права у соціальному взаємозв'язку з іншими суб'єктами;

– трактування ролі родинного виховання, ідентифікаційних процесів і референтних груп, профорієнтаційної роботи, засобів масової інформації та інших детермінант, що лежать в основі обґрунтування мотивації до вибору юридичної освіти;

– пояснення термінів «професійна діяльність», «кар'єра юриста» і «юридична і діяльність»;

– інтерпретація мотиваційної теорії потреб А. Маслоу, теорії мотивації голландського психолога В. Врума, теорії самодетермінації американських психологів Р. Райана та Е. Деці, американського психолога Е. Локе, теорії мотивації соціального навчання канадсько- американського психолога А. Бандури.

набули подальшого розвитку:

– системний підхід до дослідження мотивації правової діяльності, який дозволяє комплексно врахувати і різноманітні аспекти, що впливають на цей процес, і особливості його застосування в умовах правового введення режиму воєнного стану в Україні;

– підходи до розуміння ролі правової культури, національних традицій та історичного розвитку у формуванні мотивації правової діяльності, механізми впливу сучасних соціокультурних тенденцій на зміну мотиваційних чинників правової діяльності;

– зміст і завдання юридичної акмеології, філософсько-правовий зміст поняття «акме», розуміння понять «зріла особистість» та особистісний розвиток» для професійного розвитку і досягнення акме юриста;

– специфіка юридичної діяльності в умовах демократизації правового суспільства;

– конотація образу представника юридичної професії в масовій свідомості з точки зору аналізу причин виникнення професійних деформацій у його діяльності.

Таким чином, запропонований у дисертаційному дослідженні підхід не лише сприяє науковому поступу, а й має практичне значення для державної політики, правової освіти, правозастосування, формування громадянської свідомості.

По закінченню доповіді присутніми було поставлено до аспірантки Люклян М. Б. такі запитання:

Завідувача кафедри теорії та історії держави і права, доктора історичних наук, професора Місінкевича Л. Л.: Що саме ви розумієте під соціокультурним виміром у контексті правової діяльності?

Відповідь: Соціокультурний вимір правової діяльності – це складний комплекс чинників, які формуються в межах культури, суспільного світогляду, моральних норм, історичних наративів і символічних практик, що впливають на мотивацію людини діяти відповідно до права. У цьому вимірі правова поведінка розглядається не лише як дотримання формальних норм, а як відображення внутрішньої ідентичності, цінностей, уявлень про справедливість, свободу, обов'язок. Соціокультурний вимір є особливо важливим для українського суспільства, де правова свідомість значною мірою формується під впливом історичного досвіду колоніального підпорядкування, боротьби за незалежність, традицій громадської самоорганізації, ролі Церкви та морального авторитету громади. У цьому контексті право постає не як абстрактна система правил, а як спосіб соціальної взаємодії, що набуває легітимності лише за умов його культурної інтегрованості.

Завідувачки кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права, кандидати юридичних наук, доцентки Галус О. О.: Чому на вашу думку саме філософсько-правовий підхід є важливим для аналізу мотивації до правової діяльності?

Відповідь: На мою думку, саме філософсько-правовий підхід дозволяє дослідити глибинні, екзистенційні основи права – ті, що стосуються людської свободи, гідності, етичної відповідальності, морального вибору. Він виходить за межі суто нормативного аналізу і звертається до онтології права, тобто до питання: чим є право в основі – не лише як система норм, а як духовна, ціннісна і гуманістична категорія. Такий підхід дає можливість поставити ключове запитання: чому людина повинна діяти правомірно, якщо ніхто не контролює її? Відповідь на нього криється не в санкції, а в уявленнях про справедливість, обов'язок перед ближнім, зв'язок між правом і совістю. Філософсько-правовий підхід також уможливлює аналіз мотивів правової поведінки у ширшому контексті – культурному, історичному, ідеологічному, що особливо актуально в умовах зміненої правосвідомості під впливом війни, деколонізації та переосмислення державності.

Професора кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права, доктора юридичних наук, професора Самсіна І. Л.: Які соціокультурні чинники на вашу думку найсильніше впливають на мотивацію правової діяльності в Україні?

Відповідь: Серед найпотужніших чинників я б виділив такі: а) історичний досвід боротьби за свободу, який сформував глибоке уявлення про справедливість і опір несправедливому праву (від козацької демократії до Революції Гідності); б) традиції громадського самоврядування, які сприяли ідеї горизонтальної відповідальності, правової участі громади, самоконтролю; в) релігійно-етичні уявлення, що закріпили поняття совісті, гріха, провини, які часто діють ефективніше за формальні закони; г) пострадянська травма тоталітарного права, яка сформувала недовіру до інститутів, але водночас і запит на відновлення справжньої легітимності; д) війна за незалежність (2014–донині), яка активізувала правову активність громадян у сферах захисту, мобілізації, самоврядування, петиційної та адвокаційної діяльності; е) волонтерство і добровільний рух, що стали моделлю практичного правового патріотизму, ґрунтованого не на страху, а на усвідомленні обов'язку перед суспільством та інші.

Завідувача кафедри міжнародного та європейського права, кандидата юридичних наук, доцента Лозінської С. В.: Яким чином на вашу думку пов'язані правова культура та мотивація до правової діяльності?

Відповідь: Правова культура є умовою, середовищем і механізмом, у якому формується та реалізується правова мотивація. Це не лише знання законів, а й ставлення до права як до цінності, готовність його дотримуватись, відчуття особистої відповідальності. У суспільстві з високою правовою культурою мотивація до правомірної поведінки є внутрішньо обґрунтованою: люди виконують норми не з примусу, а з розуміння необхідності, з переконання, що це правильно. Тоді як у правовій культурі, що перебуває в кризі (характерній для багатьох пострадянських країн), домінують утилітарні, страхові або ситуативні мотиви, що значно знижує ефективність правової системи. Таким чином, формування правової культури (через освіту, ЗМІ, приклад думок лідерів) є стратегічним напрямком для розвитку внутрішньої мотивації до правової діяльності.

Професора кафедри міжнародного та європейського права, доктора юридичних наук, доцента Кожевнікової В. О.: Чи може право існувати без внутрішньої мотивації громадян його дотримуватись?

Відповідь: З формального боку, право може існувати як система норм і санкцій незалежно від того, чи внутрішньо його приймають громадяни. Проте з функціонального й етичного погляду ефективна правова система без внутрішньої мотивації є неможливою. Там, де закон сприймається як зовнішнє нав'язування, його виконання залежить від страху покарання або нагляду. Це призводить до корупції, тінізації відносин, симуляції правопорядку. Навпаки, у разі наявності внутрішньої правової мотивації право стає елементом ідентичності особи, морального вибору. Тоді норми закону виконуються добровільно, і суспільство переходить від «держави покарання» до держави довіри, відповідальності й справедливості. З цієї

причини внутрішня мотивація — не додаткова умова, а фундамент, на якому ґрунтується легітимність права.

Завідувача кафедри публічного управління та адміністрування, доктора наук з державного управління, професора Щепанського Е. В.: Яку роль відіграє освіта у формуванні мотивації до правової поведінки?

Відповідь: Освіта — це не лише процес передавання знань, а формування світогляду, мислення, цінностей. Правова освіта повинна виходити за межі вивчення законодавства — вона має розвивати почуття справедливості, усвідомлення свободи як відповідальності, навички морального вибору в складних ситуаціях. У сучасних умовах освіта має потенціал стати каналом формування правової суб'єктності — здатності особи не лише знати про свої права, а й діяти в межах права, захищати інших, брати участь у зміні правового середовища. Особливе значення має гуманітарна складова освіти — філософія, етика, історія, література — які формують образ правового мислення, здатного осмислювати право як частину загальнолюдської культури. Важливо також, щоби освіта розвивала емпатію та чутливість до несправедливості, що є джерелом соціально вмотивованої правової активності.

Ректора університету, доктора юридичних наук, професора Омельчука О. М.: Скажіть будь ласка, як війна в Україні змінила мотивацію правової діяльності громадян?

Відповідь: Повномасштабна війна в Україні стала потужним каталізатором глибоких змін у правовій свідомості та мотивації громадян. Вона зробила право екзистенційним питанням, оскільки від дотримання або порушення правових норм залежать життя, безпека, гідність. Мотивація до правової діяльності стала тісно пов'язаною з ціннісними категоріями — свобода, справедливість, гідність, служіння, національна ідентичність. У суспільстві зміцнилась ідея, що право — це не лише державна система, а й особиста справа кожного громадянина. Зросла готовність захищати права інших, подавати петиції, займатися адвокацією, документувати воєнні злочини. Таким чином, відбулась глибока мотиваційна трансформація: пасивний правовий суб'єкт став активним носієм правової дії, здатним впливати на державу й міжнародну спільноту.

ВИСТУПИЛИ:

Професорка кафедри теорії та історії держави і права Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова, докторка юридичних наук, професорка Вікторія Миколаївна ВОВК, як науковий керівник, коротко охарактеризувала і дисертаційну роботу, і саму аспірантку.

Зокрема відзначила, що аспіранткою повністю виконано індивідуальний план навчальної роботи, що відповідає навчальному плану Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова підготовки фахівців освітньо-наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право галузі знань 08 Право аспірантури, складеного згідно Національної рамки кваліфікацій та вимог Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 № 261.

Дисертацію виконано відповідно до планів науково-дослідної роботи кафедри теорії та історії держави і права «Тенденції розвитку держави і права в сучасному світі» (номер державної реєстрації 0124U001009), що є складовою наукової теми Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова «Управлінські та правові засади забезпечення сталого розвитку України як європейської держави» на 2017–2026 роки (державний реєстраційний номер 0117U000103).

Проведене дослідження відповідає сучасним вимогам щодо наукової актуальності та вирізняється нестандартним методологічним підходом. Його результати демонструють наявність чітко вираженої наукової новизни. Незважаючи на існування певної кількості наукових і кваліфікаційних праць, у науковому просторі досі бракує цілісного та системного розгляду проблематики, визначеної у темі дисертаційного дослідження. Тому, ця робота є не лише академічно обґрунтованою, а й суспільно значущою. У ній поєднано філософське бачення сутності права з аналізом глибинних мотиваційних механізмів, що детермінуються культурою, моральними уявленнями, історичними наративами та суспільною свідомістю. Авторка обґрунтовано доводить, що правова поведінка не може бути пояснена виключно через правові норми чи санкції – вона потребує соціокультурного контексту для повного осмислення.

У ході дослідження були застосовані міждисциплінарні методи, поєднано філософсько-правовий аналіз, культурологічний підхід, елементи соціології та етики. Такий комплексний підхід дав змогу отримати низку науково обґрунтованих результатів, які мають ознаки новизни і можуть бути використані як у подальших теоретичних розробках, так і в практичній діяльності – зокрема, в освітньому процесі, у формуванні правової культури та в реформуванні правоохоронної системи. Особливо важливим аспектом є те, що авторка змогла осмислити актуальну для українського суспільства проблему – правову мотивацію в умовах соціальних трансформацій, війни, зміни ціннісних орієнтирів. У цьому контексті філософсько-правовий дискурс набуває вагомого значення: не як абстрактна теорія, а як практичний інструмент глибшого розуміння правової реальності.

Дисертанткою також продемонстровано самостійність мислення, високий рівень аналітичної культури, аргументованість позицій, а також володіння сучасним філософсько-правовим інструментарієм. Робота

відповідає вимогам, які висуваються до наукових досліджень такого рівня, і, на моє глибоке переконання, заслуговує на позитивну оцінку. Дисертаційне дослідження характеризується вдалою структурою, що дозволило зупинитись не лише на вивченні проблеми в цілому, але й на окремих її аспектах та виявити взаємозв'язки між ними. Питання аналізуються послідовно, показана їх взаємообумовленість.

Дисертантка критично оцінює положення окремих наукових робіт, а також, дотримуючись етики наукових дискусій, вступає у полеміку щодо думок, які видаються з тих чи інших причин неприйнятними. Наукові результати дисертаційної роботи отримані особисто. Для аргументації окремих положень та як підґрунтя наукової дискусії використано положення праць інших науковців, на які зроблено відповідні посилання.

Характеризуючи аспірантку особисто слід відзначити, що Маріанна Богданівна в процесі підготовки дисертації проявила себе інтелектуальним та сумлінним науковцем, яка спроможна з використанням різноманітного методологічного інструментарію виконувати складні дослідження на високому науковому рівні. Принципові зауваження наукового керівника нею було враховано та знайшли вирішення при доопрацюванні дисертації.

У висновку науковий керівник зазначила, що представлена до розгляду дисертаційна робота Люклян Маріанни Богданівни є завершеною та самостійною роботою, яка претендує на високу оцінку і може бути рекомендована до захисту у спеціалізованій вченій раді.

Після цього слово було надано рецензентам дисертаційного дослідження.

Доктор юридичних наук, професор САВЕНКО Віктор Васильович відзначив високий та глибокий науковий рівень дисертаційного дослідження, який відповідає рівню, змісту, науковим результатам та вимогам, що висунуті для дисертаційних робіт на здобуття ступеня доктора філософії.

Дисертація, що представлена на міжкафедральний розгляд, привертає увагу насамперед своєю міждисциплінарністю та сміливістю у постановці наукового завдання. У часи, коли наукове мислення дедалі частіше розділяється на вузькі спеціалізації, ця робота демонструє здатність бачити явища у широкому контексті – філософському, соціокультурному, правовому. Дисертантка порушує складну й науково малодосліджену проблему: як соціокультурні чинники впливають на формування мотивації правової діяльності, тобто на внутрішні спонуки індивіда діяти відповідно до права, не лише під впливом зовнішніх санкцій, а й на основі глибоких ціннісних переконань. Такий підхід дає можливість переосмислити роль права не як зовнішнього інструменту контролю, а як інтегрованої частини культури та людської самосвідомості.

Також, особливу наукову цінність становить здатність дисертантки пов'язати філософсько-правову традицію із реаліями українського

суспільства, зокрема: трансформаційними процесами в системі правових відносин, національним відродженням, викликами війни, правовим нігілізмом та кризою довіри. Через призму понять «гідність», «справедливість», «свобода» та «відповідальність» дисертант показує, як у культурному контексті України формуються передумови до правомірної поведінки. Відтак, слід відзначити добрий рівень теоретичного апарату роботи. Авторка вільно оперує філософськими поняттями, проводить концептуальні паралелі між класичною та сучасною філософією права, залучає погляди Канта, Руссо, Роулза, Фуко, Арент, що дає змогу поглибити інтерпретацію правових явищ як соціальних феноменів, що формуються у просторі культури, влади та морального вибору.

Цінним також є внесення до аналізу національно орієнтованих категорій, таких як «правосвідомість українця», «ментальність українського громадянства», «культурна пам'ять Майдану» тощо. Це демонструє, що дисертантка не лише займається академічним аналізом, а й відчуває реалії своєї країни.

Водночас поряд з позитивною оцінкою дисертації Люклян Маріанни Богданівни проведене дослідження, як і будь-яке нове творче дослідження, містить окремі дискусійні положення, які потребують додаткової аргументації чи роз'яснення дисертанткою під час прилюдного захисту та є можливими для врахування при здійсненні подальших наукових досліджень з обраної тематики.

Так, можемо зазначити, що термінологічна багатовимірність понять «мотив», «цінність», «етичне» потребує глибшого методологічного обґрунтування. Авторка впроваджує їх до аналізу з різних традицій, що іноді створює враження надмірної концептуальної широти. В цьому контексті: недостатньо представлено українську філософську традицію права, тому було б доцільно глибше залучити погляди таких українських мислителів, як Богдан Кістяківський, Микола Шлемкевич та ін., які формували правову культуру в межах національного контексту; аналізуючи моральні підстави правової мотивації використовується здебільшого європейсько-ліберальну парадигму, проте для глибшої об'єктивності доцільно все ж порівнювати і з колективістською, і з традиціоналістською, і з релігійною моделями праворозуміння; дисертантка й справді згадує екзистенційні та моральні засади права, проте не заглиблюється в проблематику антропологічної природи суб'єкта правової дії, тому як на мене філософсько-правовий вимір теми залишається дещо побіжним.

Висновок щодо рецензованого дослідження. Дисертаційна робота Люклян Маріанни Богданівни на тему «Соціокультурний вимір мотивації правової діяльності: філософсько-правовий дискурс» є послідовною, завершеною науковою працею, що має цілісний характер із цікавим насиченим змістом. Дисертація містить науково-обґрунтовані висновки, результати необхідних наукових узагальнень предмета, що досліджується, практичні рекомендації, які в сукупності розв'язують конкретне наукове

завдання, що має суттєве значення для науки філософії права у галузі знань 08 Право спеціальності 081 Право.

Робота має теоретичне та практичне значення та може бути рекомендована до розгляду в спеціалізованій вченій раді відповідного профілю з метою здобуття ступеня доктора філософії у галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право.

Доктор юридичних наук, професор НАЛУЦИЩИН Віктор Володимирович зауважив, що в сучасній Україні, яка прагне утвердити себе як правову державу, важливо формувати у громадян не лише знання законів, а й усвідомлену мотивацію діяти відповідно до права. Без належної правової мотивації навіть високий рівень юридичної грамотності не гарантує правомірної поведінки. Тому для майбутніх правників (суддів, адвокатів, прокурорів, слідчих тощо) недостатньо лише засвоїти юридичні знання – критично важливо мати внутрішню мотивацію до справедливості, служіння закону та суспільству. Формування цієї мотивації — актуальне завдання юридичної освіти. Відтак, комплексне дослідження у цій сфері дозволить створити відповідну методологічну основу для належного прояву цих правових феноменів.

Рецензент відзначив високий науковий рівень дисертаційного дослідження. Робота Маріанни Люклян характеризується оптимальною, продуманою дослідницькою стратегією та логікою розв'язання проблем, що підлягають науковому аналізу. Дисертантка показала глибокі теоретичні та практичні знання досліджуваної тематики, вміння самостійно узагальнювати і аналізувати нормативні акти, загальну та спеціальну літературу, судову практику, робити науково обґрунтовані висновки, формулювати визначення правових понять.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, підтверджується науковими доказами, структурою роботи й обраною здобувачем методикою дослідження. Висновки й пропозиції роботи отримано із застосуванням традиційних й апробованих наукою філософії права методів, серед яких спеціальні та загальнонаукові методи дослідження. Структура роботи є логічною. Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, які містять сім підрозділів.

Дисертанткою вдало сформульовано об'єкт дослідження, а також його предмет. Мета дослідження визначена відповідно до його об'єкта та предмета, як дослідження соціокультурного виміру мотивації правової діяльності в межах філософсько-правового дискурсу. Для досягнення поставленої мети аспіранткою відповідно сформульовано основні завдання, з-поміж яких: провести огляд наявних наукових праць і розвідок, присвячених методології сучасного філософсько-правового дискурсу мотивації правової діяльності, вивчивши різноманітні методології, що використовуються в сучасних дослідженнях мотивації правової діяльності з

акцентом на їх ефективність та відповідність досліджуваній проблемі; проаналізувати можливості інтеграції міждисциплінарних підходів у дослідження мотивації правової діяльності, зокрема в контексті філософії, політології, соціології, психології та юридичних наук, уточнивши теоретичні межі, які можуть застосовуватись для аналізу мотивації правової діяльності в контексті філософсько-правового дискурсу; провести порівняльний аналіз основних концепцій мотивації правової діяльності, запропонувавши системний підхід у якості перспективної методології вивчення мотивації правової діяльності та ін.

Викладені у розділах основної частини роботи положення, переконують у тому, що відповідні питання теоретично і практично важливі і є недостатньо вивченими в науці філософії права. Праця базується на достатній джерельній базі (це роботи з філософії права, соціальної філософії, загальної теорії права, міжнародно-правові акти, нормативно-правові акти України тощо). Зроблені по тексту дисертації посилання свідчать, що дослідження базується на працях науковців з зазначеної тематики, аспіранткою детально проаналізовано нормативно-правові акти. Положення, висновки та пропозиції, що виносяться здобувачем на захист, додатково висвітлюють відомі в науці положення та сприяють продовженню і поглибленню досліджень принципів права.

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації обумовлюється тим, що дисертація Люклян Маріанни є одним із перших в Україні комплексних наукових досліджень соціокультурного виміру мотивації правової діяльності в межах філософсько-правового дискурсу. Низка теоретичних положень, висновків і рекомендацій дисертантки мають наукову новизну і практичну значимість і є достатніми для роботи такого рівня.

На думку НАЛУЦИШИНА Віктора, аргументованим є обґрунтування дисертантки мотивації абітурієнта до вибору здобуття юридичної освіти на основі мотиваційної акмеології і дано визначення акме юриста, яке можна охарактеризувати як професіоналізм зрілої особистості, оскільки це поняття включає досягнення найвищого рівня професійної компетентності, етичної зрілості, автентичності та майстерності в інтерпретації права.

Особливо цікавими є положення роботи, що стосуються твердження про те, що феноменологічний зміст суб'єкта правової діяльності розкривається у його здатності до її раціоналізації, оскільки саме через раціоналізацію він здатний проявити свою замість, унікальність як суб'єкта та потенційного об'єкта правової діяльності.

Цінними є позиції в частині того, що розкриваючи зміст ціннісного дискурсу мотивації правової діяльності визначено її як систему умов і виправдань, яким підпорядковуються вчинки і відносини особи та суспільства у правовій сфері. Мотивація – це процес, який викликає, спрямовує і підтримує певну поведінку людей для досягнення конкретних цілей. Цей процес відбувається, коли виконуються дві умови: мета до якої

прагне досягнути людина є корисною; ймовірність досягнення мети є більшою за нуль.

Заслуговує на підтримку пропозиція удосконалення визначення параметрів соціокультурного впливу на мотивацію правової діяльності в умовах глобалізації, зокрема, взаємозв'язку між нормативними, культурними та соціальними детермінантами мотивації правової діяльності, з урахуванням впливу глобальних тенденцій та технологічного розвитку.

Поділяємо також розуміння аспірантки того, що: мотивація є тією рушійною силою, яка впливає на становлення особистості як професіонала, на правову діяльність, на вдосконалення та розвиток, спрямовує процес та визначає результат діяльності, вибір моделей і стилів поведінки, сприяє професійному зростанню; правова діяльність є одним із видів комунікативної діяльності, постає як один з типів соціальної діяльності і виступає субстанцією для правої системи, адже спрямована на задоволення потреб суб'єктів права у соціальному взаємозв'язку з іншими суб'єктами. Відтак цікавою, у цьому контексті, є пропозиція аспірантки удосконалити трактування ролі родинного виховання, ідентифікаційних процесів і референтних груп, профорієнтаційної роботи, засобів масової інформації та інших детермінант, що лежать в основі обґрунтування мотивації до вибору юридичної освіти.

Позитивно оцінюючи дисертацію Маріанни Люклян, рецензент звернув увагу й на те, що у дисертаційному дослідженні мають місце деякі дискусійні та суперечливі положення, які потребують пояснень. Зокрема, що стосується підрозділу 3.1. «Обґрунтування мотивації абітурієнта до вибору здобуття юридичної освіти», то, на мою точку зору, увагу дисертантка здебільшого на індивідуальних внутрішніх мотивах, не розглядаючи вплив зовнішніх детермінант – таких як державна освітня політика, медійна презентація професії юриста, рейтинг навчальних закладів тощо. Тому важливо було розкрити, яким саме чином мотиваційні установки на момент вступу до закладу вищої освіти можуть впливати на професійне становлення майбутнього юриста.

Також це ж стосується і підрозділу 3.2. «Регулятивна сила мотивації удосконалення професійного розвитку юриста» в частині відсутності прикладів реальних професійних ситуацій, де мотивація відіграє регулятивну роль. Також було б доцільно включити аналіз факторів, що знижують професійну мотивацію юриста, особливо в умовах стресу чи бюрократичного тиску.

Разом з цим, наявність окремих недоліків та дискусійних положень дисертації суттєво не зменшують її наукову значущість, не знижують позитивну оцінку роботи та її цінність. Дисертація є завершеною науковою працею, та може бути рекомендована до розгляду в разовій спеціалізованій вченій раді відповідного профілю з метою здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

В обговоренні дисертаційного дослідження взяли участь:

Ректор університету, доктор юридичних наук, професор Омельчук О. М., який зауважив, що дисертація Маріанни Люклян присвячена актуальній темі – соціокультурному виміру мотивації правової діяльності.

Актуальні проблеми дисертаційного дослідження визначили характер та перелік поставлених дисертанткою мети та завдань. Авторці вдалося досягти поставленої мети та вирішити необхідні завдання. Ознайомлення зі змістом дисертації дає усі підстави для наступних висновків:

- дисертантка виявила належний рівень знань фахової літератури, нормативно-правового матеріалу, правозастосовної практики, підняла низку дискусійних проблем, що підлягають осмисленню і відповідному їх вирішенню;

- дисертанткою застосовано різноманітні методи наукового аналізу досліджуваних проблем, проаналізовано наукову та навчальну літературу, енциклопедичні видання, з урахуванням міждисциплінарного підходу зважаючи на наявну в дисертації взаємодії правових, філософських і соціокультурних аспектів задекларованої наукової проблеми;

- заслуговує на увагу розглянута регулятивна сила мотивації у плануванні кар'єри і професійного розвитку юриста, виділивши поняття «стратегіальність» як її концептуальну основу та ін.

Разом з тим проф. Олег Омельчук вважає, що окремі проблеми задекларованої проблематики не знайшли відповідного обґрунтування у роботі. Йдеться зокрема про те, що, для прикладу, в змісті розділу майже не простежується залучення результатів соціологічних, психологічних або освітніх досліджень, що б значно підсилило наукову аргументацію викладених положень. Проте, вказаний недолік не знижує наукове значення і практичну цінність проведеного дисертаційного дослідження. Дисертаційна робота завершується самостійними і аргументованими висновками, що логічно пов'язані із викладеним основним матеріалом. Зважаючи на викладене, запропоновано висновок, що проведене наукове дослідження Маріанни Люклян «Соціокультурний вимір мотивації правової діяльності: філософсько-правовий дискурс» відповідає спеціальності 081 «Право» та може бути рекомендоване до захисту.

Завідувач кафедри публічного управління та адміністрування, доктор наук з державного управління, професор Щепанський Е. В., який відзначив актуальність теми дисертаційного дослідження, вдалу структуру дисертації, що дозволило дисертантці достатньою мірою виконати поставлені завдання.

На його думку, уваги заслуговує твердження дисертантки того, що для ефективної реалізації правової діяльності суб'єкту права потрібно максимально раціонально використати, спрямувати на об'єкт правової діяльності, всі наявні в нього на той час ресурси. Залежно від засобів які

використовуватиме суб'єкт правової діяльності, він має сформулювати мету діяльності, визначити параметри, які повинні чітко відповідати основним сутнісним та об'єктивним характеристикам запрограмованої раціональної правової діяльності. Можна виділити низку факторів, які впливають на здійснення суб'єктом правової діяльності: суб'єкт права (приймає рішення; вибирає основну стратегію для досягнення поставленої мети), засоби для досягнення поставленої правової мети (керовані змінні), умови прийняття правового рішення (некеровані змінні), вимоги, які обмежують (можливості, які можуть вплинути на вибір раціонального правового рішення), ситуація прийнятого раціонального правового вибору (забезпечує наявність альтернативних варіантів поведінки), можливі результати (щонайменше два можливі результати, які повинні бути нерівноцінними).

На підтримку заслуговує і висновок про наявність відмінностей в розумінні співвідношення цілей та засобів правової діяльності, що призводить до необхідності системного дослідження її сутнісних взаємозв'язків та взаємопереходів. Правова діяльність передбачає здійснення процесів цілепроекування, цілепокладання та ціле раціональності, яка спрямовуватиме аналіз в межах раціональної правової діяльності та створення тих засобів, які дозволяють говорити про її доцільність.

Водночас структура розділу третього не завжди відображає логічну послідовність переходу від загальних теоретичних положень до конкретних праксеологічних висновків, а, тому, доцільно посилити логічний зв'язок між підрозділами 3.1 та 3.2.

Проте, професор Щепанський Едуард підтримав загальний висновок тих, хто бере участь в обговоренні, що дисертація Маріанни Люклян є самостійним, завершеним науковим дослідженням, що повністю відповідає вимогам підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії спеціальності 081 «Право».

Професор кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права, доктор юридичних наук, професор Самсін І. Л., який зазначив, що дисертація Люклян Маріанни характеризується оптимальною, продуманою дослідницькою стратегією та логікою розв'язання проблем, що підлягають науковому аналізу. Висновки дисертації зроблено із застосуванням низки загальнонаукових та галузевих методів і прийомів, використання яких зумовлене її метою, завданнями, предметом й об'єктом дослідження.

Структура дисертаційної роботи є продуманою і цілком логічною щодо предмету дослідження і поставленої мети. Для авторської концепції суттєве значення має кожен із розділів, оскільки такий виклад обґрунтовує висновки щодо соціокультурного виміру мотивації правової діяльності.

Зокрема необхідно підтримати позицію авторки у висновку про те, що соціокультурні детермінанти підштовхують правову систему до постійного перегляду й оновлення, що дозволяє їй залишатися релевантною та

ефективною в умовах швидких змін. У результаті, мотивація до правової діяльності формується під впливом різних факторів, зокрема, національних і соціокультурних традицій, так і з огляду на глобальні процеси, які стають новими орієнтирами для правової системи, мотивуючи її відповідати вимогам сучасного світу. Отже, глобалізація не лише змінює контекст правової діяльності, але й створює нові політичні та соціокультурні умови, що визначають мотивацію до правової поведінки, сприяють утвердженню універсальних правових принципів у гармонії з національними інтересами та культурними особливостями. Разом із тим, глобалізаційні процеси містять певні загрози для національних правових систем з боку впливу транснаціональних інституцій і міжнародних організацій. Такий вплив стимулює розробку правових механізмів, які дозволяють поєднувати національні інтереси з вимогами міжнародного права. Нарешті, динамічний характер сучасної правової діяльності потребує розвитку нових компетенцій та посилення міждисциплінарних зв'язків, що дозволяє інтегрувати соціокультурні детермінанти з глобалізаційними процесами в якості запоруки її ефективності, стабільності та здатності сприяти розвитку демократичного суспільства.

Також, на думку Ігора Леоновича, при дослідженні правової діяльності не розмежовано мотивацію до навчання та мотивацію до професійної діяльності, оскільки авторка подає їх як взаємозалежні, проте доцільно окремо проаналізувати специфіку кожного етапу – студентського та професійного – з урахуванням різних мотиваційних драйверів.

Проте, професор Ігор Самсін наголосив на тому, що дисертація Маріанни Люклян є самостійною працею, має творчий характер, є завершеним науковим дослідженням, що за своєю актуальністю, новизною постановки та вирішення поставлених наукових проблем, теоретичним рівнем та практичною значимістю, достовірністю та обґрунтованістю одержаних результатів повністю відповідає вимогам підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії спеціальності 081 «Право».

Завідувач кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права, кандидат юридичних наук, доцент Галус О. О., яка зазначила, що юридична наука приділяла і приділяє велику увагу питанням мотивації правової діяльності. Насамперед, це зумовлено тим, що недостатня правова мотивація сприяє байдужості до порушень законів, або й прямому залученню до корупційних дій. Підвищення правової культури через розвиток мотивації до правомірної поведінки є запорукою змін. Крім того, під час дії правового режиму воєнного стану виникає потреба в глибшому розумінні морально-правових орієнтирів: захист прав людини, розмежування між «законним» і «справедливим», дотримання міжнародного гуманітарного права. Це актуалізує тему мотивації правової діяльності як у військових, так і в цивільних юристів.

Загалом актуальність теми формування мотивації правової діяльності полягає у потребі виховання правосвідомих громадян, забезпеченні високого рівня професійної етики правників, а також подоланні правового нігілізму в умовах становлення демократичного суспільства та викликів сучасності. А тому неабиякий науковий і практичний інтерес становить висновок у роботі про те, що обґрунтування мотивації абітурієнта до вибору здобуття юридичної освіти має різні причини, але обов'язково включає особистісний фактор. Особистісний фактор, такий як потреби, мотиви, та цінності, а також ситуаційний фактор, що включає зовнішні умови і реакції оточуючих, об'єднуються, щоби визначити мотиваційну поведінку. Щодо стимулу, то його можна назвати причиною, що викликає активність, зокрема, це може бути зовнішній вплив, який ми сприймаємо і реагуємо на нього. Іноді стимул може стати мотивом, якщо ми усвідомлюємо його і відображаємо у свідомості.

На особливу увагу заслуговує твердження дисертантки про те, що мотивація правової діяльності також виражається через «міркування», «виправдання», «пояснення»; вона не розкривається через формальне вираження якоїсь вимоги, вона діє одночасно як формальна та істотна вимога. Рішення, яке приймає суддя є результатом його мотивації та інтелектуальних спроможностей.

Разом з тим, зазначила Галус О. О., дисертація не позбавлена певних недоліків. Зокрема в роботі не розглянуто інституційні чи інформаційні фактори (вплив ЗМІ, рейтингів закладів вищої освіти й т.д.), які також формують мотивацію абітурієнтів. Зрештою, доцільно, на думку Галус О. О., дійти висновку, що викладені зауваження викликані інтересом до цього дослідження, новизною та актуальністю питань, що розкриваються авторкою, тому суттєво не впливають на позитивну оцінку дисертаційної роботи.

Дисертаційна робота Маріанни Люклян «Соціокультурний вимір мотивації правової діяльності: філософсько-правовий дискурс» відповідає галузі знань 08 Право спеціальності 081 Право та вимогам підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії.

Головуючий на засіданні – доктор історичних наук, професор Місінкевич Л. Л. зазначив у підсумку, що дисертація Люклян Маріанни Богданівни відповідає вимогам, які ставляться до дисертацій, в тому числі вимогам, передбаченим пунктами 10, 11 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 року № 167 та може бути рекомендована до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у галузі знань 08 Право спеціальності 081 Право у разовій спеціалізованій вченій раді.

За результатами обговорення дисертаційної роботи Люклян Маріанни Богданівни на тему «Соціокультурний вимір мотивації правової діяльності: філософсько-правовий дискурс», присутні вирішили запропонувати

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертаційного дослідження **Люклян Маріанни Богданівни** на тему «Соціокультурний вимір мотивації правової діяльності: філософсько-правовий дискурс», поданої на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право у галузі знань 08 Право

Актуальність теми дослідження. Теперішні глобалізаційні та суспільні зміни диктують необхідність переосмислення традиційних підходів до вивчення мотивації правової діяльності. Передовсім дослідження мотивації цієї діяльності саме в соціокультурному контексті уможлиблює вивчення нових горизонтів у розумінні її ефективності та ролі в сучасному світі. Щобільше сьогодні саме мотивація правової діяльності, як один із наріжних каменів правової культури, містить стрижневу складову в пошуку найоптимальніших моделей правової поведінки, враховуючи і соціальні зміни, і потреби сучасного суспільства. Безперечно вибору теми дисертаційної роботи слідував і чималий пласт вивчення необхідної літератури, наукових розвідок, і низка дослідницько-світоглядних факторів, які за своєю сукупністю вплинуло на формулювання предмету дослідження.

По-перше, нинішні правотворчі та державотворчі процеси і в Україні, і в світовому масштабі, відображають постійну плинність соціокультурних парадигм, а, це своєю чергою, безпосередньо впливає на функціонування правової системи загалом. Окрім того, обраний нами соціокультурний підхід до вивчення мотивації правової діяльності дає змогу зрозуміти суть взаємодії правової свідомості, правових норм і інститутів з більш ширшим соціальним і культурним середовищем. Адже право існує у межах конкретної соціокультурної реальності з наявними у ній цінностями, які й визначають ту чи іншу модель правової поведінки. В цьому контексті, мотивація правової діяльності тісно переплетена з моральними переконаннями, суспільними та культурними нормами, що само собою потребує окремого сучасного дослідження, особливо ж коли наявність різних культурних традицій є стрижневим фактором взаємозв'язку між правовими системами. Не зважаючи на те, що правова культура є невід'ємною частиною формування правової мотивації, проте із домінуванням демократичних цінностей, інклюзивності та прав людини виникають сучасні правові парадигми, які вимагають широкого розуміння соціокультурного виміру мотивації правових актів. Відтак дослідження саме цього виміру мотивації правової діяльності спрямовує коригування і вдосконалення правової практики з урахуванням важливості захисту прав і свобод людини та громадянина. Тому тема є актуальною, оскільки підкреслює доцільність з'ясування, як саме

соціокультурні аспекти (цінності, традиції, переконання, морально-етичні норми та ін.) і впливають на модель правової поведінки, і формують мотивацію правомірної поведінки, або ж навпаки спонукають до правопорушень. Отже важливим є імплементація правової системи в сучасні реалії та суспільні виклики.

По-друге, соціокультурне середовище чітко впливає на формування правової свідомості та модель правової поведінки, а, тому, від сприйняття права у різних соціокультурних середовищах безпосередньо залежить відношення особи до закону як інституту. Відтак акцент на соціокультурному вимірі правової діяльності уможлиблює з'ясування і причин ігнорування норм права (призводить до правопорушень), і причин захисту особистих права та свобод, (у тому числі й виконання правових обов'язків). У цьому випадку дослідження мотивації уможливить оптимізацію правового виховання і знизить рівень правопорушень у суспільстві, що вкотре підкреслює важливість вивчення соціокультурного виміру правової діяльності саме в міждисциплінарних межах правових досліджень. Міждисциплінарний підхід дає можливість поєднуючи досягнення філософії, філософії права, соціології, політології, політології і психології збагатити теоретичну складову і дисертаційної роботи зокрема, і правової науки загалом. Окрім того ця міждисциплінарність уможлиблює гнучкість та ефективність самих правових механізмів враховуючи і зовнішні соціокультурні впливи, і внутрішні психологічні чинники мотивації. Тому тема дисертації і містить міждисциплінарний вимір.

По-третє, неабиякого значення набуває і філософсько-правовий дискурс у темі дисертаційної роботи, оскільки дослідження саме цього дискурсу дає можливість трактувати правову діяльність передовсім у рамках глибоких мотиваційних механізмів (включаючи і філософські категорії, морально-етичні засади, принципи справедливості, відповідальності та ін.), що містяться у кожному правовому акті, а не лише у контексті норм і правил. Усі ці мотиваційні фактори за своєю сукупністю і формують конкретне соціокультурне середовище для правової діяльності. Відтак з'ясування змісту таких мотивацій сприяє і глибшому розумінню природи правової поведінки, і виокремленню конкретних причин, чому правова діяльність у межах певного соціокультурного простору є ефективною, а в межах іншого є недієвою. А беручи до уваги те, що сьогодні правові системи різних країн нашої країни на кризу довіри до права загалом важливим та актуальним є дослідження саме соціокультурних причин, що впливають на нівелювання правової мотивації. Оскільки в рамках науки філософії права аналізуються правові феномени, то вона є здатною допомогти усвідомити причину, яка розкриває як саме соціокультурне середовище впливає і на правову поведінку, і на суспільство. Тобто, це вкотре підкреслює актуальність обраної теми дисертаційного дослідження, оскільки в цьому випадку розкриває соціокультурний зміст мотивів, що безпосередньо впливають на формування

правової діяльності і в межах людини та громадянина, і в межах суспільства, і в межах держави.

Врешті решт, однією із сучасних важливих проблем правової системи є доцільність підвищення і ефективності правозастосування, і рівня правосвідомості громадян. Відтак мотивація правової діяльності є наріжним камнем цього важливого процесу, а, соціокультурний вимір мотивації правової діяльності, своєю чергою, є ефективним впливом на правову культуру, правопорядок, врешті решт зміцнення довіри до правових інститутів. Тому дослідження у межах мотивації правової діяльності на соціокультурному рівні містить і практичну складову для оптимізації правової освіти, підвищення якості правових інструментів і методів правозастосування. Беручи до уваги те, що саме мотивація є стрижнем для реалізації правової діяльності (в тому числі й у правозастосуванні, судочинстві та правових реформах), то вивчення соціокультурного змісту такої мотивації уможливорює підвищення рівня правової практики та рівня правової культури громадян.

Дисертаційна робота опирається на праці відомих учених зі сфер філософії та філософії права, серед яких: Бандурка О., Бліхар В., Вовк В., Головатий С., Євсєєв С., Карась А., Костицький В., Костенко О., Максимов С., Мельник В., Онищенко М., Рабінович С., Омельчук О., Савенко В., Стефанчук О., Требін М., Цимбалюк М., Шаповал В., Шаповал Ю., Шутак І. та ін. Всі згадані дослідники тією чи іншою мірою досліджували різні виміри мотивації правової діяльності, соціокультурні чинники права та філософсько-правові підходи, що робить їх роботи корисними для дослідження нашої теми.

Зважаючи на міждисциплінарність дисертаційної роботи необхідно виокремити й ті наукові праці вчених з інших галузей права та гуманітарних наук, чий науковий доробок значно вплинули на формування авторської позиції. Наприклад, можемо назвати таких авторів: Арутюнов Ю., Бенедиктов І., Бірюков О., Бліхар М., Довгерт О., Задорожній О., Колодій В., Копиленко О., Кочетков О., Краченко В., Кривенко О., Лаврова Л., Лазарева М., Мережко О., Музиченко В., Ортинський В., Пономаренко О., Сердюк О., Таран А. та багато ін.

Зрештою, дослідження соціокультурного виміру мотивації правової діяльності є актуальним і для сучасної правової науки, і для практики. Результати проведеного дослідження дають можливість зрозуміти, як саме соціокультурне середовище впливає на правову поведінку з одного боку, та як оптимізувати правову діяльність у суспільстві, зважаючи на його сучасні соціокультурні трансформації та виклики, з іншого боку.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дисертаційного дослідження виконуватиметься відповідно до наукової теми Хмельницького університету управління імені Леоніда Юзькова на 2017–2026 роки «Управлінські та правові засади забезпечення сталого розвитку України як європейської держави» (державний реєстраційний номер

01178U000103) та згідно з планом науково-дослідної роботи Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова.

Мета і завдання дослідження. *Мета* дисертаційної роботи полягає в дослідженні соціокультурного виміру мотивації правової діяльності в межах філософсько-правового дискурсу.

Для досягнення мети потрібно вирішити такі **завдання**:

- провести огляд наявних наукових праць і розвідок, присвячених методології сучасного філософсько-правового дискурсу мотивації правової діяльності, вивчивши різноманітні методології, що використовуються в сучасних дослідженнях мотивації правової діяльності з акцентом на їх ефективність та відповідність досліджуваній проблемі;

- проаналізувати можливості інтеграції міждисциплінарних підходів у дослідження мотивації правової діяльності, зокрема в контексті філософії, політології, соціології, психології та юридичних наук, уточнивши теоретичні межі, які можуть застосовуватись для аналізу мотивації правової діяльності в контексті філософсько-правового дискурсу;

- провести порівняльний аналіз основних концепцій мотивації правової діяльності, запропонувавши системний підхід у якості перспективної методології вивчення мотивації правової діяльності;

- розкрити, як з точки зору політико-правової науки визначається поняття правової діяльності та формується її мотивація в умовах різних політичних режимів;

- вивчити, як саме політичні та правові інститути формують правову мотивацію у межах правових режимів, провівши порівняльний аналіз мотивації правової діяльності в країнах з різними політичними режимами;

- проаналізувати взаємозв'язок між нормативними, культурними та соціальними впливами формування мотивації правової діяльності, розглянувши вплив технологічного розвитку та глобальних тенденцій на ці детермінанти;

- дослідити процес адаптації правової діяльності до швидких змін глобалізованого світу і нових суспільних запитів, визначивши нові компетенції, необхідні для правової діяльності в таких умовах;

- розкрити ключові особистісні фактори які впливають на формування ціннісного дискурсу мотивації правової діяльності, визначивши основні підходи до мотивації правової діяльності;

- з'ясувати роль мотивації при формуванні системи ціннісних орієнтирів та професійних компетентностей правоохоронця, та її вплив на справедливе судочинство;

- розкрити зміст мотиваційного права, з'ясувати його вплив на ціннісний дискурс мотивації правової діяльності;

- розкрити особливості прийняття раціональних правових рішень суб'єктом правової діяльності, та проаналізувати фактори які сприяють створенню ситуації для прийняття раціонально правильних правових рішень;

- з'ясувати як відбувається формування та реалізація мотивації правової діяльності через взаємодію особистості та соціального середовища;
- виокремити домінуючі детермінанти мотивації абітурієнта до вибору здобуття юридичної освіти, розкриваючи їх зміст та визначаючи вплив на становлення і розвиток майбутнього юриста;
- проаналізувати роль концепції особистісно-професійного розвитку особистості у виборі абітурієнтом здобуття юридичної освіти, розкриваючи зміст поняття «особистісно-професійний розвиток юриста»;
- розглянути професійний розвиток юриста з метою виявлення мотиваційних механізмів професійного зростання для вироблення ефективних стратегій управління мотивацією у сфері юридичної діяльності;
- виділити та структурувати психолого-педагогічні детермінанти, що впливають на регулятивну силу мотивації у плануванні кар'єри і професійного розвитку юриста;
- проаналізувати стратегії підготовки юристів до роботи в юридичній сфері з метою з'ясування відмінностей і взаємозв'язку понять «стратегія управління мотивацією у сфері навчання» і «стратегія управління мотивацією в юридичній діяльності».

Об'єктом дисертаційного дослідження є сфера суспільних відносин, що стосуються мотивації правової діяльності.

Предмет дослідження – соціокультурний вимір мотивації правової діяльності.

Методи дослідження. У принципі методологію проведення дисертаційного дослідження обрано виключно з урахуванням міждисциплінарного підходу зважаючи на наявну в дисертації взаємодії правових, філософських і соціокультурних аспектів задекларованої наукової проблеми. Загалом обрана методологія містить загальні принципи, основні методи й техніки, що за своєю сукупністю уможливили досягнення важливих наукових результатів.

Зокрема, в цьому контексті, використані три загальні принципи методології: *інтердисциплінарний принцип* застосовано в межах аналізу соціокультурних елементів мотивації правової діяльності з поєднанням різних наукових методів, що дасть можливість визначення комплексної структури мотиваційних факторів правової діяльності сформованих під впливом політичних, психологічних, культурних та соціальних чинників; *системний принцип*, який би дав можливість трактувати правову діяльність як складний соціокультурний феномен; *принцип аналізу змін* для з'ясування розвитку правової мотивації в соціокультурному середовищі, що дає можливість ретельного аналізу динаміки вказаного феномену в межах історико-суспільних змін.

Окрім того, проведено *філософсько-правовий аналіз* для критичного вивчення теоретичних концепцій правової реальності, в тому числі й правосвідомості та мотивації у правовій поведінці. В цьому контексті розглянуті: філософсько-правові концепції, що безпосередньо стосуються

соціокультурних аспектів мотивації правової діяльності; принципи правової гносеології і правової культури, які безпосередньо впливають на мотивацію правомірної поведінки громадян; принципи правової рефлексії як механізмів утвердження правової мотивації під впливом різних соціокультурних змін. З огляду на те, що мотивація правової діяльності змінюється під впливами історичних і соціальних чинників, застосовано *історико-правовий метод* для з'ясування того, як саме ці зміни формувалися у правових системах різних часових періодів. Наприклад вивчалися такого роду зміни мотивації правової діяльності в межах становлення і українського права, і міжнародного права. Також аналізувалися історичні етапи еволюції правосвідомості в контексті взаємозв'язку з соціокультурним середовищем. З метою вивчення суспільних чинників, які впливають на мотивацію правової діяльності використано *соціологічний метод*. У цьому контексті застосовано контент-аналіз соціокультурних і правових текстів (законодавчі акти, судові рішення, публічні виступи, медіа-матеріали) для того, щоб виміряти вплив соціокультурного середовища на формування правової мотивації.

Для вивчення індивідуальних мотиваційних факторів, що безпосередньо впливають на правову поведінку застосовано *психологічний метод*. Цей метод у рамках вивчення особистісних переконань, цінностей, поглядів та моральних установок дасть змогу визначити психологічну складову мотивації дотримання правових норм з одного боку, та у рамках дослідження когнітивних процесів дасть змогу визначити мотиваційну складову прийняття правових рішень громадянином. Відтак, *за допомогою комунікативного та дискурсивного аналізу* вдалося з'ясувати наявні правові дискурси сформованих у конкретних соціокультурних середовищах. Тобто вдалося: обґрунтувати як саме правові норми та правові цінності імплементуються через форми комунікації, включаючи і медіа, і публічні виступи та дебати і т.д.; проаналізувати юридичні тексти, соціокультурні практики та політичні виступи й дебати виключно через призму мотивації правової діяльності; визначити напрями правових дискурсів виключно як соціокультурних феноменів.

Урешті решт, за допомогою вибраної методології дисертаційного дослідження вдалося успішно застосувати і *діалектичний* (для трактування мотивації правової діяльності як динамічного процесу, який еволюціонує під впливом суперечностей між культурними, соціальними та індивідуальними факторами), і *герменевтичний* (для екзистенційного вивчення філософських, правових і культурних текстів у межах дослідження мотивації правової діяльності) методи, а також *аналіз і синтез* (для розмежування мотивації правової діяльності на конкретні її складові (правові, соціальні, культурні та ін.) та визначення їх взаємозв'язків), *порівняльно-правовий метод* (для порівняння наявних сучасних підходів до вивчення мотивації правової діяльності в контексті існування різних правових систем і культур) тощо.

Зрештою, задекларована методологія у дисертаційному дослідженні дала змогу комплексно дослідити тему дисертаційної роботи включаючи

широке теоретичне обґрунтування і практичну складову отриманих результатів.

Наукова новизна одержаних результатів. Дисертація є першим в українській науковій літературі комплексним дослідженням, у якому концептуалізовано сучасні теоретико-прикладні перспективи філософсько-правового дискурсу щодо соціокультурного виміру мотивації правової діяльності.

Основні результати роботи, що становлять наукову новизну і практичну значущість, полягають у такому:

уперше:

- включено у філософсько-правовий дискурс мотивацію правової діяльності як його частину, а методологічний плюралізм обґрунтований як його основа;

- розкриваючи зміст ціннісного дискурсу мотивації правової діяльності визначено її як систему умов і виправдань, яким підпорядковуються вчинки і відносини особи та суспільства у правовій сфері. Мотивація – це процес, який викликає, спрямовує і підтримує певну поведінку людей для досягнення конкретних цілей. Цей процес відбувається, коли виконуються дві умови: мета до якої прагне досягнути людина є корисною; ймовірність досягнення мети є більшою за нуль;

- стверджується про те, що феноменологічний зміст суб'єкта правової діяльності розкривається у його здатності до її раціоналізації, оскільки саме через раціоналізацію він здатний проявити свою замість, унікальність як суб'єкта та потенційного об'єкта правової діяльності;

- обґрунтовано мотивацію абітурієнта до вибору здобуття юридичної освіти на основі мотиваційної акмеології і дано визначення акме юриста, яке можна охарактеризувати як професіоналізм зрілої особистості, оскільки це поняття включає досягнення найвищого рівня професійної компетентності, етичної зрілості, автентичності та майстерності в інтерпретації права;

- розглянута регулятивна сила мотивації у плануванні кар'єри і професійного розвитку юриста, виділивши поняття «стратегіальність» як її концептуальну основу.

удосконалено:

- детермінанти мотивації суб'єктів правової діяльності та їх вплив на формування мотивації у різних видах правової діяльності (правотворчість, правозастосування, правоохоронна діяльність);

- визначення параметрів соціокультурного впливу на мотивацію правової діяльності в умовах глобалізації, зокрема, взаємозв'язку між нормативними, культурними та соціальними детермінантами мотивації правової діяльності, з урахуванням впливу глобальних тенденцій та технологічного розвитку;

- розуміння того, що мотивація є тією рушійною силою, яка впливає на становлення особистості як професіонала, на правову діяльність, на вдосконалення та розвиток, спрямовує процес та визначає результат

діяльності, вибір моделей і стилів поведінки, сприяє професійному зростанню;

- розуміння того, що правова діяльність є одним із видів комунікативної діяльності, постає як один з типів соціальної діяльності і виступає субстанцією для правої системи, адже спрямована на задоволення потреб суб'єктів права у соціальному взаємозв'язку з іншими суб'єктами;

- трактування ролі родинного виховання, ідентифікаційних процесів і референтних груп, профорієнтаційної роботи, засобів масової інформації та інших детермінант, що лежать в основі обґрунтування мотивації до вибору юридичної освіти;

- пояснення термінів «професійна діяльність», «кар'єра юриста» і «юридична і діяльність»;

- інтерпретація мотиваційної теорії потреб А. Маслоу, теорії мотивації голландського психолога В. Врума, теорії самодетермінації американських психологів Р. Райана та Е. Деці, американського психолога Е. Локе, теорії мотивації соціального навчання канадсько- американського психолога А. Бандури.

набули подальшого розвитку:

- системний підхід до дослідження мотивації правової діяльності, який дозволяє комплексно врахувати і різноманітні аспекти, що впливають на цей процес, і особливості його застосування в умовах правового введення режиму воєнного стану в Україні;

- підходи до розуміння ролі правової культури, національних традицій та історичного розвитку у формуванні мотивації правової діяльності, механізми впливу сучасних соціокультурних тенденцій на зміну мотиваційних чинників правової діяльності;

- зміст і завдання юридичної акмеології, філософсько-правовий зміст поняття «акме», розуміння понять «зріла особистість» та особистісний розвиток» для професійного розвитку і досягнення акме юриста;

- специфіка юридичної діяльності в умовах демократизації правового суспільства;

- конотація образу представника юридичної професії в масовій свідомості з точки зору аналізу причин виникнення професійних деформацій у його діяльності.

Практичне застосування одержаних результатів дослідження. Практична цінність роботи полягатиме у використанні розроблених дисертантом у результаті дослідження пропозицій і висновків:

у науково-дослідній сфері – для подальшого вивчення проблемних питань соціокультурного виміру мотивації правової діяльності в межах філософсько-правового дискурсу;

у сфері правотворчості – для вдосконалення чинного законодавства України, зокрема що регламентує правову діяльність у соціокультурному контексті;

в освітньому процесі – під час організації освітньої діяльності й викладання навчальних дисциплін правового циклу, а також для підготовки методичних розробок, навчальних посібників, підручників з дисциплін «Філософія права», «Теорія та історія держави і права», «Соціологія права», «Політологія», «Адміністративне право», «Юридична логіка», «Професійна етика юриста».

Публікації. Положення і висновки, сформульовані в дисертації, викладено в 7 наукових публікаціях, що висвітлюють основні наукові результати дисертації. Зокрема: 1 стаття у науковому періодичному виданні, що індексується в наукометричній базі даних Web of Science Core Collection та Scopus; 3 статті у виданнях, які належать до наукових фахових видань України з юридичного напрямку категорії «Б» та 3 наукові публікації, які додатково відображають результати дисертації.

Список опублікованих праць за темою дисертації:

в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Blikhar V., Syrovackyi V., Hodiak A., Liuklian M., Starchak B. Legal regulation of the problems of ensuring food security in Ukraine and european union's countries in the conditions of modern challenges and dangers. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2023. Vol. 4. Iss. 51. P. 408–416. <https://doi.org/10.55643/fcaptp.4.51.2023.4137>

2. Люклян М. Б. Сучасний філософсько-правовий дискурс мотивації правової діяльності. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 12. С. 671–674. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-12/169>

3. Люклян М. Б. Вплив сучасного політико-правового дискурсу на утвердження детермінант мотивації правової діяльності. *Право і суспільство*. 2024. № 5. С. 673–678. <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2024.5.97>

4. Люклян М. Б. Соціокультурне визначення мотивації правової діяльності. *Держава та регіони*. Серія: Право. 2024. № 3 (85). С. 263–268. <https://doi.org/10.32782/1813-338X-2024.3.41>

які засвідчують апробацію результатів дослідження:

5. Люклян М. Б. Концептуальна характеристика мотивації правової діяльності. *Реформування національного та міжнародного права: перспективи та пріоритети*: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, Україна, 21–22 січня 2022 р.). Одеса: ГО «Причорноморська фундація права», 2022. С. 42–44.

6. Люклян М. Б. Суспільні та культурні ознаки мотивації правової діяльності. *Теоретичні та практичні проблеми реалізації норм права*: матер. IX Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Кременчук, 22–23 грудня 2023 р.). Львів-Торунь: Liha-Pres, 2023. С. 584–587. <https://doi.org/10.36059/978-966-397-351-7-161>

7. Люклян М. Б. Політичні та правові аспекти мотивації правової діяльності. *International scientific conference “Theoretical foundations of law,*

public management and practice of their application”: conference proceedings (December 25–26, 2024, Riga). Riga, Latvia: Baltija Publishing, 2024. P. 272–274. <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-526-6-63>

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана грамотною українською мовою, стиль викладення матеріалу відповідає прийнятому в науковій літературі.

Дані про відсутність текстових запозичень та порушень академічної доброчесності (академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації). Під час виконання дисертаційного дослідження аспірант дотримувався основних засад академічної доброчесності, які закріплено у п. 2.3.3 Кодексу академічної доброчесності Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова, а саме: самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного й підсумкового контролю результатів навчання (до осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їх індивідуальних потреб і можливостей); посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації; інші дії, які сприяють забезпеченню довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень.

Відповідність дисертації науковій спеціальності. Дисертаційна робота Люклян Маріанни Богданівни на тему «Соціокультурний вимір мотивації правової діяльності: філософсько-правовий дискурс» відповідає галузі знань 08 Право спеціальності 081 Право.

Рекомендація дисертації до захисту. Дисертаційна робота Люклян Маріанни Богданівни є першим в Україні комплексним дослідженням, у якому концептуалізовано сучасні теоретико-прикладні перспективи філософсько-правового дискурсу щодо соціокультурного виміру мотивації правової діяльності.

Дисертація Люклян Маріанни Богданівни на тему «Соціокультурний вимір мотивації правової діяльності: філософсько-правовий дискурс» відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283), пунктам 10, 11 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 року № 167, та може бути рекомендована до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 Право.

УХВАЛЕНО:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертаційного дослідження Люклян Маріанни Богданівни на тему «Соціокультурний вимір мотивації правової діяльності: філософсько-правовий дискурс», поданого на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право у галузі знань 08 Право.

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Люклян Маріанни Богданівни на тему «Соціокультурний вимір мотивації правової діяльності: філософсько-правовий дискурс» відповідає спеціальності 081 Право та відповідає вимогам, встановленим Порядком підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 19 травня 2023 року № 502), пунктам 6, 7, 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44.

3. Рекомендувати дисертацію Люклян Маріанни Богданівни на тему «Соціокультурний вимір мотивації правової діяльності: філософсько-правовий дискурс» до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 Право.

Професорсько-викладацький склад кафедри теорії та історії держави, запрошені науково-педагогічні працівники з правом голосу, проголосували одностайно:

«за» – 16; «проти» – немає; «утримались» – немає.

Головуючий на засіданні:

доктор історичних наук, професор,
завідувач кафедри теорії та історії
держави і права Хмельницького університету
управління та права імені Леоніда Юзькова

Леонід МІСІНКЕВИЧ

Л. Мисиневич

Микола Юзьков